Cursus specialis, De gratia operante apud S. Thomam, 1942

1. Lege 1a 2ae, 111, 2
   Indica schema divisionis gratiarum
   a) in Summa
   b) in De Ver
   c) in Sent DT, Bonavent, S Albert
   Conclusio: agitur de evolutione non unius tantum mentis sed integrae theologiae
   Quaestio: quaenam praecise fuerit haec evolutio?

2. De utilitate quaestionis.
   a) Discitur non theoretice sed in concreto methodus faciendi opus scientificum
   b) Intelligitur natura et indoles theologiae: quid theologia positiva, scholastica, speculativa; quemadmodum haec inter se cohaereant; quid fecerint PP, scholastici medievales, theologia subsequentes. quinam sit progressus theologiae; utrum progrediatur et proficiat theologia eodem modo ac ceterae scientia
   c) De evolutione dogmatum; quaestio maximi momenti; quemadmodum se habeat progress theologiae ~~akxp~~ ad evolutionem dogmatum; in quo consistat error veterum auctorum, num in fide an in defectu speculationis?
   Si bene examinatur una quaestio, clavis adest ad solutionem plurium
   d) Ipsa quaestio in se maxime commovebat mentes hominum, gratia et liberum arbitrium
   e) Introductio ad tractatum de gratia, difficilem; non statim in theoremata valde difficilia de ente supernaturali sed pedetentim progrediemur ita ut non ponamus supernaturalitatem gratiae antequam necessitatem huius theorematis perspectam habuerimus

Cursus specialis, De grat oper apud DT, 1942

3. De opere S Aug, De gratia et libero arbitrio.
  a) citatur la 2ae, 111, 2
  b) non de omnibus operibus S Aug ex art DTC, vel similis
    sed ipsa eius verba inspicienda
     ratio est quia omne commentarium, summarium exprimit
    mentem et modum cogitandi non ipsius Aug sed commentatoris; si volumus evolutionem inspicere, tunc ips Aug
  c) quaestio ergo est, quid praecise dixerit S. Aug hoc
    in opere (de facto fere idem in caeteris)

4. De ortu quaestionis
  a) Pelagianus DB 101-109 (anno 418)
  b) Monachi Hadrumetani
    epist Aug 214 215 (anno 426, 427?) thesis p 49

5. De natura solutionis, de indole tractatus
  a) num solutio speculativa ad modum Calvini, Jansenii,
    Banezii, Molinae
     nihil prorsus huiusmodi; tentamen inveniendi solutionem
    quaestionum speculativarum est anachronismus
  b) est tractatus dogmaticus
     arguitur ex S Scr, continuo, thesis p 51 note 5
     si non intelligant, credant et orent ibid

6. Divisiones operis
  thesis p 52 §2.12

7. De libero arbitrio; prima sectio §§2-5
  a) trade argumenta ex SScr
  b) NB nulla definitio libertatis, nullae distinctiones
    sed tantummodo iustapositiones thesis p 53 §2.12A

7. De gratia, de dominio divino, de mysterio
  thesis 53-56

9. De notione gratiae thesis 56-57
   De gratia o erante et cooperante 58-61
   De problema libertatis: semper liber, liber a iustitia
  vel liber a peccato

Lombardus: italus, parisiensis, saec XII
 positivista: collegit sententias SScr et PP et in ordinem redegit
 facile tolerat contradictiones sed sensu communi abundat

Libertas: duplex definitio
 philosophica: liberum de voluntate iudicium; homo non coercetur
  in sui determinatione; non implicat potentiam peccandi
 theologica: liberum arbitrium est quo bonum velimus gratia
  assistente et malum gratia desistente

Gratia: fides quae per caritatem operatur
 est una probabiliter, operans et cooperans
 est habitus probabilius, non mere actus internus
 ~~conceptio psychologica~~

Necessitas gratiae
 conceptio psychologica: quattuor status liberi arbitrii

At haec non rigide tenentur
 1 non posse non peccare, difficultas contra libertatem
  citat hieronymum: hominem semper et peccare et non peccare posse
 2 "bona cogitatio praecedit fidem"
  sunt multae gratiae ante "fidem quae per caritatem operatur"
  sed his non recte vivitur; notio de merito spnt
 3 gratia est necessaria ad bonum opus
  utique sed domos aedificare, agros colere sunt bona opera
  et fiunt sine gratia per solum liberum arbitrium
 4 cur gratia in Adamo, non peccavit
  ut proficiat ad vitam aeternam
  sed ante gratiam, potuit resistere et non potuit proficere
  cur non meritum? meritum praesupponit difficultatem

Albertus M, theologien de la grace sanctifiante
clarissime concepit duplicem ordinem, naturalem et meriti

gratia est habitus, causa formalis

Anselmus: italus, benedict, archiep Cantuar, saec XI
 speculativus: tituli
  acutissimus: concordia, non explicat Deum; sed estne contradictio
  methodus: crede ut intelligas
   non distinxit duplicem ordinem intellectionum, phil et theolog
   dialogos conscripsit
 synthesis: rectitudo
  veritas est rectitudo sola mente perceptibilis
  iustitia est rectitudo voluntatis propter se servata
   unde conceptio psychologica de gratia: etiam sed non tt
   unde infantes non iustificantur baptismo
  gratia est praeveniens est causa rectitudinis
   subsequens est eadem
   necessitas gratiae, quia voluntas non est recta quia recte
    vult, sed recte vult quia est recta; peccatum est servitus
    curvatio naturae; ex peccato sine gratia nulla salus prorsus
  libertas est potestas servandi rectitudinem voluntatis propter
   ipsam rectitudinem
    est ipsa potestas qua talis: peccator manet liber etiamsi
     servus et non potest non peccare propter curvationem, sicut
     potestas videndi manet in aliquo qui carcere tenebroso et
     oculis ligatis includitur; non potest videre sed habet ipsam
     videndi potentiam

Esse collationem apud S Thomam
in ipsa theologia

Quaestio pelagiana D 101–108

Augustinus ad monachos Hadrumeti – negant liberum arbitrium

probatur libertas arbitrii
indicatur doct de gratia
Deus movet voluntatem [illegible]
Iudicium divinum iuxta 55 [illegible]

Doctrina de gratia

α contra pelagianos Th p 54

β gratia operans et cooperans p 58 ff

γ gratia [illegible] p 56 ff

δ positio dialectica

aequivocatio – [liber = non habens
liber = sui causa

confusio [meritum
actio meritoria bonus → [habet
est

[super
natur

[problema de contingentia

Semi Pelagiani D 17?

Gratia

quidquid datur gratis

Laborans | omne quod homo nascens accepit, me post
| omne quod electus nascendo accepit me post
| virtutes electorum

naturalia gratuita

Rad. Ardens - omnia nunc gratuita quia peccatum Adami

Langton

gratuitum → meritum

gratia = gratum faciens

Praepositinus

ratio = optimum in natura

fides est supra rationem

ergo gratuita quia supernaturalia

Philippus Canc.

duplex ordo

| naturale : ratio, naturalis amor amicitiae erga Deum
| supernat : fides, charitas, meritum

Simul 1) contra waldenses et catharos refraptizantes

2) Aristotelianismus

Distinctio | habitus
| actus

gratia = habitus supernaturalis gratum faciens

= vita in Xto | vivificari → gratia
| illuminari → fides
| uniri → charitas

Gratia operans in magnis Commentariis

Albertus magnus –

gratia = habitus supernaturalis gratum faciens

gratia operans – informans voluntatem
facit voluntatem capacem merendi

gratia cooperans – informans actum voluntatis
habitus gratiae → forma meriti
liberum arbitrium → materia actus

optime, sed non id quod dicit Augustinus
non ut bonum velit sed ut bene velit
non ut perficiat (alia gratia) sed materia forma

Bonaventura magis attendit Augustinum

gratia operans inclinat voluntatem aut actum
sicut forma gravitatis [illegible]

gratia cooperans inclinat voluntatem in actu
sicut forma gravitatis quando cadit

Thomas distinxit duplicem seriem textuum
voluntatem sanat – voluntatem inclinat

gratia
- ut forma
  - informans voluntatem, sanans → operans
  - informans actum → cooperans
- ut habitus
  - ad actum interiorem (velit) → operans
  - ad actum exteriorem (perficit) → cooperans

Difficultas: unde gratia gratum faciens – Resp. duo solutiones

Transitus de theoria psychologica ad theoriam metaphysicam

psychologica
- non posse non peccare sine gratia post peccatum Adae
- gratia
  - ut bonum velit
  - ut bonum perficiat

| practice negatur libertas definitio theologica

metaphysica
- non posse mereri sine gratia etiam ante peccatum Ad.
- gratia
  - ut gratus fiat ⟶ forma
  - ut ad bonum inclinetur ⟶ habitus

Requiritur synthesis

Homo indiget gratia
- 1 quia meritum est ultra naturam
- 2 quia post lapsum adest corruptio

~~Deest synthesis in Sent. S. Thomae S. Alberti: non posse non peccare~~

Deest synthesis

① non posse non peccare

Lombardus in difficultate citat Hieronymum

theoria ← libertatis → evolvitur
- Albertus : impossibile, agitur de remissione peccati sine gratia, non de vitatione
- S. Thomas : sent impossibile, agitur de remissione
- S. Thomas : de Veritate 24,12 "et ne nos inducas in tentationem"

explicatio psychologica

peccans mortaliter inclinatur a fine ultimo

| si cogitat de inferno, potest vitare peccatum
| non potest perpetuo cogitare
| ergo inevitabiliter peccabit mortaliter

Deerat synthesis

(2) S. Aug. praevenit ut bonum velimus
subsequitur ut perficiamus
si praevenientem, debemus orare pro subsequente "in nos inducere"

Albertus, Bona., Thomas
in Sent una gratia gratum faciens, habitus
multi effectus

Thomas de Veritate "debemus orare pro gratia subsequente"
nemo orat pro eo quod ratione tt distinguatur et
eo quod jam habet.

Distinctio → gratia gratis data
→ gratia gratum faciens

gratis data – [illegible] opponit "gratis dans"
post Langton – gratis gratum faciens est gratia
gratis gratis data – quidlibet
Thomas – 8 sensus apud Albert.
Thomas Sent – quodlibet
Alex – inspiratio, thaumaturgia

gratia gratum faciens
- habitus
- Deus gratuito dans
  - habitum
  - auxilium

gratia
- donum habituale
  - informans
  - inclinans
- Deus gratuito dans
  - habitum
  - auxilium

Mala divisio: bis idem —

Deerat perfectio

requiritur gratia

1) corruptio post peccatum originale
2) quia vita aeterna supernaturalis
3) quia naturaliter homo non potest se elevare in ordinem supernaturalem

a natura ratio amor amicitiae naturalis

b gratia fides charitas

nihil in a causat b — quando transitus. supernat.
ergo homo naturaliter se praeparat ad gratiam aut auxilium gratia

in De Veritate omnis gratia gratum faciens aut auxilium gratia

in C. Gent fides est praeter meritum, quia habitus supernat.

in Quod 1,7 magna alia inventa ex Augustino

Pelagianorum est dicere
specialis initus mentis et cordis
unde in humana
praeiatum quia antea volebat
volebat et nunc bonum vult.

Adest perfectio synthesis

gratia
- auxilium
  - operans : conversio
  - cooperans : adiumentum subsequens
- habitus
  - informans
  - inclinans

Supernaturale absolutum

indico iuridice : id quod pertinet ad nullam naturam creatam
sive constitutive sive consecutive sive exigitive

metaphysice : id quod excedit proportionem cuiuslibet
~~naturae~~ substantiae creatilis

eg. sicut vita vegetalis ad naturas physicas et chimicas
animalis ad vegetalem
humana ad animalem
angelica ad humanam

1 principaliter : ipse Deus in se

2 derivative :
- in ordine substantiali – unio hypostatica
- in ordine accidentali
  - primario – visio beatifica
    gratia sanctificans et habitus S.S.
  - secundario – ea quae disponunt ad vel consequuntur gratiam sanctificantem vel visionem beatificam
  - sive entitativa seu perfectiva – gratia ante iustif
  - sive proportionali seu cohaerentia – revelatio
    - sive per se – ratione supernaturalitatis
    - sive per accidens – ratione lapsus et peccati originalis

Idem est ordo perfectus speculativi et in scientiis aliis et in theologia

1° Exemplum ex scientia mechanica – lex corporum cadentium

vera analysis
- α prima approximatio seu generica – $V = Kt$
- β secundae approximationes magis specificae $r = K' S \underline{V}^2$ → superficies; $f = ma$

historia analysis
- α Aristoteles $V = Kp$ pondus
- β Galilei $s \propto t^2$ ← prima approximatio
- γ Newtoniani $f = ma$, $r = K' s v^2$ ← elementum veritatis in doctrina aristotelica

primo globaliter et cum maxima attentione ad elementum specificum
deinde abstracte et ad elementum genericum
tertio de abstracto ad transpositionem elementi specifici

Idem ordo propositus in theologia speculativa ut in ceteris scientiis

II Exemplum theologicum

~~[illegible]~~ | genericum : supernaturale
Vera analysis | specificum : 1° natura ipsa | impotentia peccatoris
| impotentia quoad venialia
2° supernaturalitas inductionis in ordinem supernaturalem

Augustinus → elementum specificum, voluntas apprehensionum
De Correptione et Gratia — Adam – adiutorium quo
nos – adiutorium sine quo non
maxime in ordine psychologico – ut bonum velit

Anselmus – theoria psychologica – non recta voluntas quia recte vult
impotentia absoluta sed non insufficientia

Lombardus – quattuor status libertatis humanae

Petrus Cancellarius [Post Langton, Praepositinum etc]

genericum → supernaturale
Albertus M. gratia sanctificans – theoria libertatis
negatur impotentia peccati

Thomas [Sent gratia sanctificans, op et coop
negatur impotentia peccatoris
attribuitur praeparatio ad grat. externam

Specifica → deVer animadvertit errorem Alberti de impotentia
24, 12

CGent potius animadvertit errorem de praeparatione

Quod I dicit pelagianum attribuere
praeparationem gratiae externis

Quomodo fiat opus scientificum

1° Evolutio de gratia

2° Causa evolutionis | materialiter : gratia, gratia habitualis superat, actuali
| formaliter : eodem modo ac in qualibet scientia

3° Ipsa gratia actualis, quid sit Motio divina

Quaenam sit ista motio? a Fontes b Evolutio in ipso S. Thoma
romana philosophia

Aristoteles 1° systema cosmicum
| 1° motor immobilis
| 2° primum mobile
| 3° quandoque movetur et motor — Quid motus | 1 actus existentis in potentia, ... , ...
| 2 tres species
| 3 esse incompletum
| 3 corporeale divisibile

2° lex praemotionis
| 1° in probanda aeternitate mundi : nullum primum motum
| 2° tria characteristica | universalis
| tempore prior
| a parte motivi ac mobilis

3° usus huius opinionis apud S Thomam
2 Sent 28, q 1, a 4 — coniungitur cum providentia

B 4° Arist. nulla providentia | motor immobilis
| ... immobilis
mundus particulariter intelligibilis
per accidens — nulla scientia, ne metaphysica quidem
lex naturalis | necessaria in astris
| contingens in terris
cur contingens? ~~potest impediri~~
| omne quod habet causam
| posita causa, sequitur effectus
| non datur huius causa — per accidens ...
| impedito per accidens —

Providentia a S Thoma

in Sententiis – { functiones generales / praemotionis

in De Veritate

in C Gentiles

Applicatio

7 rationes

error Stufler, error Banezianorum

Causa universalis

Instrumentalitas